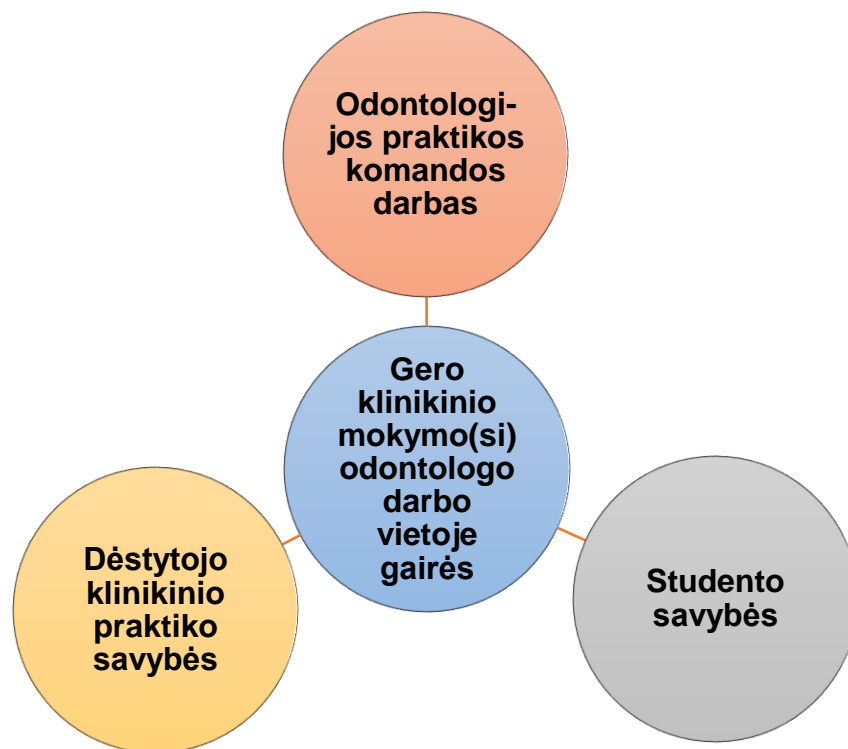

GERO KLINIKINIO MOKYMO(SI) ODONTOLOGO DARBO VIETOJE GAIRĖS

Gero klinikinio mokymo(si) odontologo darbo vietoje gairės apima tris pagrindinius aspektus (1 pav.):

1. odontologijos praktikos komandos darba,
2. studento savybes,
3. dėstytojo-klinikinio praktiko savybes.

1 pav. Gero klinikinio mokymo(si) odontologo darbo vietoje gairės.

1. Odontologijos praktikos komandos darbo gairės

1.1. Klinikinė etika ir moralė

Dėstytojas-klinikinis praktikas formuoja odontologijos praktikos komandos ir studento darbo etiką bei moralės principus. Pirmiausia rekomenduojama sutelkti dėmesį į pacientą. Bendravimas turi būti

veiksmingas, o tam savo elgsena reikia užtikrinti paciento pasitikėjimą. Būtina išsiaiškinti paciento nusiskundimų priežastis ir, įvertinus rizikos faktorius, gauti paciento sutikimą gydomųjų procedūrų atlikimui. Darbas turi būti komandinis, dirbant pagal savo profesinę kompetenciją ir įgūdžius. Paciento duomenų apsauga privalo būti užtikrinta.

1.2. Saugumas

Gydant pacientus, turi būti užtikrinta dėstytojų, studentų, asistentų, burnos higienistų, o taip pat ir pacientų tinkama darbo ergonomika, teisinga kūno laikysena ir tinkama darbinė aplinka. Turi būti laikomasi sveikos ir saugios klinikinės praktikos gairių bei tinkamo dėstytojo ir studentų skaičiaus santykio.

1.3. Odontologijos praktikos komandos bendravimas

Visų odontologijos praktikos komandos narių bendravimas turi būti paremtas pagarba ir supratimu. Kai kuriais atvejais nepatyręs studentas gali daugiau išmokti iš patyrusio odontologo padėjėjo negu iš dėstytojo. Studijų procese kiekvieno komandos nario reikšmė turi būti labai vertinama, kadangi mokymas(is) yra bendras visų komandos narių procesas ir nepriklauso tik dėstytojui ar studentui.

Mokymo aplinka neturi būti antipatiška studentui, o dėstytojas turi atsižvelgti į individualias studento charakterio savybes. Netgi nedidelė kritika girdint pacientui, asistentui ar kitiems studentams gali sugniuždyti studentą ir pakirsti pasitikėjimą savimi. Negatyvios pastabos turėtų būti išsakomos individualiai atsižvelgiant į studento charakterį, saugią aplinką. Turi būti ramiai paaiškintos pastabų priežastys ir leista studentui pasiaiškinti, o tik po to, esant reikalui, išsakoma griežta negatyvi kritika. Reikia vengti sarkazmo ir siekti pozityvaus mokymosi rezultato, kad studentas nejaustų streso ir įtampos prieš susitikimą su kitu dėstytoju.

1.4. Mokymo nuoseklumas

Dėstytojai turi taikyti vienodas dėstymo metodologijas visiems studentams ir vengti neaiškumo. Dėstytojai tarpusavyje taip pat turi derinti medžiagą ir naudoti tas pačias metodologijas, kad nesutrikdytų studentų suvokimo. Dėstytojai turi veikti profesionaliai ir užtikrinti, kad klinikinių studijų laikas būtų tinkamai išnaudotas. Dėstytojas turi būti pavyzdžiu studentui, įkvėpti dirbti ir mokytis, vengti stresinių, įtampą sukeliančių situacijų. Mokymo procesas yra tarsi dėstytojo ir studento mokymo(si) sutartis, kurioje dalyvauja abi pusės, įnešdamos savo indėlį, turėdami nuosavybės teisę ir paisydamos sutartų taisyklių ir standartų.

1.5. Universiteto vadovybės palaikymas ir pripažinimas

Studijų procesas dažniausiai yra sėkmingas tose institucijose, kur vadovybė išreiškia paramą dėstytojų procesui ir dėstytojų karjeros vystymuisi. Dėstytojų kokybė neturėtų nukentėti siekiant mokslo ir finansinių rezultatų.

2. Studento savybės

Sudarius saugią klinikinių studijų aplinką, studentas privalo prisiimti atsakomybę už maksimalų visų galimybių išnaudojimą. Dėstytojas nurodo konkrečius studijų tikslus, o studentas savo ruožtu turi rodyti teigiamą nusiteikimą ir prisiimti atsakomybę už šių tikslų įgyvendinimą. Besimokantysis taip pat turi prisiimti atsakomybę už pakankamo žinių багаžo įgijimą, reikalingą būsimų klinikinių procedūrų įgyvendinimui, aiškiai suprasdamas prioritetus, reikalingus siekiant rezultatų. Studentas savo aplanke (portfelyje) gali registruoti patirtus gydymo ir studijų aspektus. Klinikinio mokymo metu studentai turi turėti galimybę įsivertinti savo veiksmus. Tai leis jiems suprasti, identifikuoti, iš daugelio galimų sprendimų pasirinkti tinkamus mokslu pagrįstus sprendimus, juos interpretuoti ir kritiškai vertinti. Dėstytojas neturi vadovautis tik tiesioginėmis instrukcijomis, nurodančiomis ką daryti, kad nebūtų slopinamas studento savarankiškumas.

3. Dėstytojo savybės

Odontologija yra praktinė specialybė ir studijuojant reikia siekti akademinio išsilavinimo bei mokytis klinikinių įgūdžių. Nežiūrint į tai, kad studentai dažnai mano, kad po ikiklinikinio kurso, kur buvo dirbama su simulatoriais, jie jau yra pakankamai kompetentingi, daugelis studentų jaučia didelę įtampą ir baimę prieš pradėdami atlikti kliniškas procedūras pacientams. Jie dažnai prašo pagalbos ar patarimų atlikdami kažką pirmą kartą, stabdo darbą ir klausia, kaip pabaigti gydymo procedūrą. Tai gali sukelti stresą dėstytojui, ypač esant didelei studentų grupei ir dideliam užimtumui. Šioje formuojamoje situacijoje reikia elgtis atsargiai, nebauginti ir nežeminti studentų.

Dėstytojas turi stengtis kiek galima mažiau kištis ir tik reikalui esant duoti praktinius patarimus. Tačiau, reikia padėti mažiau savimi pasitikintiems studentams. Tuo pat metu dėstytojas, atsižvelgdamas ir į paciento nuomonę, turėtų įvertinti, ką studentas yra pajėgus atlikti, ir koks geriausias rezultatas bus pasiektas dirbant studentui kiekvienu individualiu atveju. Taktiškumas ir diplomatija yra būtini įsikišant į bet kurią klinikinę situaciją, nepriklausomai nuo patiriamo didelio darbo krūvio ar dėstytojo jaučiamos įtampos.

Studentai yra skirtingi. Kai kuriems studentams reikia labai aiškių instrukcijų ir vadovavimo, kad įgautų pasitikėjimą, o kiti natūraliai ir lengvai prisitaiko prie klinikinų sąlygų. Tai yra visiškai suprantama ir geras dėstytojas turi efektyviai mokyti skirtingų charakterių tipų studentus.

Apibendrinant galima išskirti šiuos dėstytojo darbo principus:

- Leisti studentui savarankiškai veikti siekiant rezultato kiekviename konkrečiame klinikinio darbo epizode.
- Išsiaiškinti ir prisitaikyti prie besimokančiojo poreikių ir kompetencijos lygio.
- Nustatyti taisykles, kad studentai žinotų kada jie turėtų prašyti pagalbos ar patarimo.
- Pritaikyti mokymą prie nustatytų studijų kompetencijų.
- Aiškiai ir detaliam duoti nurodymus studentams.
- Sudaryti galimybes užduoti klausimus.
- Būti tikram, kad studentas suprato jam pateiktą informaciją.
- Bandyti nesikišti į klinikinę procedūrą tol, kol negresia pavojus paciento sveikatai.
- Rodyti pagarbą ir palaikymą studentui, vystančiam klinikinį sugebėjimą.
- Skatinti studento kritinį mąstymą.
- Suprasti studento lūkesčius, rūpesčius ir baimes.
- Visur, kur įmanoma, užtikrinti konstruktyvų grįžtamąjį ryšį.

3.1. Instrukavimas ir grįžtamasis ryšys

Prieš kiekvieną klinikinę procedūrą labai svarbu įvertinti studento pasirengimo lygį ir kompetenciją, reikalingą procedūrai atlikti. Trumpas individualus ar kolektyvinis aptarimas suteikia galimybę studentams užduoti klausimus, daugiau dėl jų pačių žinių užtvirtinimo nei dėl to, kad jie ko nors nežino apie būsimą klinikinę procedūrą. Jeigu tokia galimybė bus ignoruojama, tai gali lemti neigiamą klinikinio darbo rezultatą ir slopinti pasitikėjimą, ypač matant pacientui ir kitiems studentams. Žemesnių kursų studentams ypač naudingi individualūs aptarimai, o vyresniems – kolektyviniai, nes jie suteikia galimybę mokytis iš kitų studentų patirties. Tai leidžia dėstytojui modeliuoti situaciją ir padidinti studentų pasitikėjimą savimi, ypač tiems, kuriems jo reikia. Be to, dėstytojas turi galimybę identifikuoti nepasiruošusius ar silpnai pasiruošusius studentus, kuriems reikia pagalbos prieš pradėdant dirbti su pacientais. Jeigu įmanoma, papildomas darbas su šiais studentais turėtų būti atliekamas individualiai.

Gydytojui praktikui būtina savybė yra sugebėjimas mokytis iš klinikinės patirties ir tokiu būdu savo praktikos kokybės gerinimas. Dėstytojas gali skatinti šį procesą, kurdamas nesmerkiančią atmosferą, sudarydamas sąlygas žodiniam aptarimui ir apklausai bei patirtų įspūdžių ir išgyvenimų registravimui raštu.

Grįžtamasis ryšys yra labai svarbus mokymo įrankis, leidžiantis nustatyti, kas pavyko gerai, o ką reikia pagerinti. Šiame procese svarbu nepamiršti ir paciento, kadangi jis gali nurodyti tam tikras studento charakterio savybes bei gebėjimus. Grupinės sesijos duoda galimybę studentams tarpusavyje išnagrinėti problemą ir praplėsti žinias ne klinikinėje aplinkoje bei ateityje užtikrinti efektyvų darbą. Dėstytojas turi galimybę paaiškinti gydymo detales, kurios buvo neteisingai suprastos ar interpretuojamos.

Nepaprastai naudingas yra studentų darbų aplanko (portfelio) kaupimas, kur jie gali aprašyti ir pakomentuoti atliktas klinikinės procedūras. Tai gali padėti dokumentuoti studento progresą ir būti gyvenimo aprašymo dalimi. Refleksija pastaruoju metu tapo neatskiriama odontologijos klinikinės praktikos ir studentų mokymo dalimi.

3.2. Įvertinimas

Įvertinimas yra būtinas studijuojant klinikinės disciplinas, siekiant apsaugoti pacientą nuo nepageidaujamų situacijų, kurios gali kilti mokymo(si) proceso metu. Įvertinimas padeda konstatuoti, kad studentas sugeba ir yra kompetentingas atlikti klinikinės procedūras bei pakankamai pasitiki savimi. Dėstytojais turi sąžiningai vertinti studentų darbą, naudodami universiteto nustatytas vertinimo sistemas ir standartinius protokolus bei naudodami įrodymais pagrįstą grįžtamąjį ryšiu. Studentams tai yra galimybė ne tik tęsti studijas, bet ir sužinoti, kaip jie progresuoja įsisavindami klinikinės pacientų gydymo procedūras. Studentai turėtų turėti galimybę įvertinti save ir padedant dėstytojui, padaryti teisingas išvadas. Pažymiai turi sąžiningai atspindėti įvertinimą. Studentui turi būti leista galimybė diskutuoti dėl įvertinimo, jei jis jaučiasi įvertintas neteisingai. Tai suteikia galimybę diskusijai ir žinių pagilinimui net ir tuo atveju, jei įvertinimas yra žemiau vidurkio. Kita vertus, dėstytojas nepasieks gerų rezultatų, jei rašys tik gerus pažymius. Kartais labai žemas įvertinimas gali atskleisti per didelį mažai patyrusio studento pasitikėjimą savimi.

3.3. Pedagoginis tobulėjimas

Dėstytojais turi nuolat tobulinti savo mokymo įgūdžius. Jie turi sugebėti sujungti dėstyto teoriją ir efektyvias dėstyto technikas su klinikinės praktikos mokymu. Būti geru dėstytoju nereiškia vien tik perteikti žinias ir būti mėgstamu studentų tarpe. Tai yra gebėjimas palengvinti studentui studijas, mokytis ne tik didaktiškai, kas reikalinga mokant klinikinę techniką, bet ir išugdyti kritinį mąstymą, nes tai yra

pagrindinis studento lavinimo tikslas. Labai naudinga turėti universitete mentorių schemą, kuri paremtų mažai patyrusius pradedančius dėstytojus, ypač tais atvejais, kai dėstytojai patys yra nepatenkinti savo pedagoginio darbo pasiekimais.

Reguliarus dėstytojų mokymo įvertinimas yra vienas iš geriausių būdų dėstytojams kelti pedagoginę kvalifikaciją. Tai turi būti atliekama nepriešiškoje aplinkoje ir reguliariai, kad taptų integraliu, visiems priimtinu dėstytojų tobulinimo įrankiu.

3.4. Inovatyvus mokymas

Studentai gerai priima inovatyvias mokymo formas, kurias taiko pažangūs dėstytojai. Studentai vertina tai, kad dėstytojas skatina savarankiškumą, o ne iš karto puola padėti spręsti iškilusias problemas. Interaktyvios paskaitos (priešingai nei didaktinės) skatina ir provokuoja klausytojus būti proceso dalimi, neleidžia nuobodžiauti. Galima taikyti mažų grupių darbą su didesnėmis grupėmis, ypač jei studentai iš anksto pasiruošę. Labai populiarios yra vaidmenų apsikeitimo sesijos, kai, pavyzdžiui, imituojamas pacientas. Gali būti plačiai taikomi kompiuteriniai mokymo metodai, įvairūs testai.

3.5. Dėstytojų mokymas

Šiuo metu galioja nuostata, kad gero dėstymo galima išmokti įsisavinant įvairias pažangiąsias mokymo metodikas. Taikant grįžtamąjį ryšį yra nustatyta, kad studentai labai greitai atskiria, kuris dėstytojas yra geriau pasiruošęs pedagogikos srityje ir gali daugiau išmokyti. Tai galioja visiems dėstytojams, nepriklausomai nuo darbo stažo ar patirties. Taip pat ir dėstytojai pastebi tarpasmeninio bendravimo įgūdžių lavinimo naudą. Netgi neturintis problemų bendravimo įgūdžių srityje specialistas gali pagerinti savo tarpasmeninio bendravimo sugebėjimus, jau nekalbant apie tuos, kuriems tai sunkiai sekasi.

Dėl aukščiau minėtų priežasčių, LSMU yra reikalaujama dėstytojų atestacijos metu pateikti įrodymą, kad dėstytojas lankė ne trumpiau kaip 30 valandų pedagoginės kvalifikacijos tobulinimo kursas.

3.6. Ko tikimasi iš dėstytojų

Klinikinės odontologijos dėstymo procese dalyvauja gydytojai-odontologai praktikai, pradedantieji universiteto dėstytojai-praktikai, vyresnieji dėstytojai (savo srities specialistai) ir akademiniai lyderiai (taip pat savo srities specialistai).

Gydytojai-odontologai praktikai turi klinikinio darbo patirties ir nuolat tobulėja pedagogikos srityje. Jie užtikrina tvarų ir stabilų klinikinį mokymą bei studijų aplinką, padeda palaikyti studentų pasitikėjimą savimi. Gydytojų-odontologų praktikų dėstymo gairės:

- būti nuosekliam pamatinių žinių lygyje;
- mokymo ir mokymosi patirtyse taikyti holistinį principą;

- gebėti pritaikyti tinkamus nustatytus studentų vertinimo metodus;
- jausti atsakomybę už asmeninį mokymąsi ir profesinį tobulėjimą.

Vyresnieji dėstytojai (savo srities specialistai) gali prisiimti daugiau atsakomybės dėstyje ir padedant kitiems dėstytojams, nes jie turi daug patirties. Jie rodo profesinės etikos ir gero dėstyto pavyzdį.

Vyresniųjų dėstytojų-specialistų dėstyto gairės:

- mokyti dėstytojus ir studentus inovatyvaus praktikoje išbandyto ir patvirtinto dėstyto bei vertinimo;
- padėti gerai jaustis studentams ir dėstytojams studijų aplinkoje;
- būti lyderiu ir rodyti profesinį pavyzdį;
- būti pradedančiųjų dėstytojų mentoriumi ir jiems padėti;
- įnešti savo indėlį į dėstytojų ugdymą, rengiant neformalaus švietimo kursus.

Akademiniai lyderiai (savo srities specialistai) naudoja aiškias ir inovatyvias dėstyto gaires, kurios lemia fakulteto klinikinio mokymo sėkmę. Jie turi pasižymėti aukšta kvalifikacija ir dideliais vadovavimo įgūdžiais, kad sugebėtų palaikyti nuolatinį darbuotojų tobulėjimą. Akademiniai lyderiai turi užtikrinti vertikalius bendravimo kanalus su universiteto įvairaus lygio vadovaujančiu personalu ir horizontalius bendravimo kanalus odontologijos klinikinės praktikos komandoje. Akademinų lyderių funkcija – nepasiduoti bet kokiam spaudimui ir apginti dėstyto procesą – yra viena iš svarbiausių. Klinikinio mokymo odontologijoje sėkmė priklauso nuo tinkamo praktinio ir auditorinio mokymo balanso suradimo bei gebėjimo lanksčiai pritaikyti mokymo programą. Be to, akademiniai lyderiai turi užtikrinti, kad būtų įtvirtintas grįžtamojo ryšio principas visuose lygiuose, leidžiantis tinkamai mokytis ir keistis.

Akademinų lyderių (savo srities specialistų) dėstyto gairės:

- nustatyti aiškius studijų tikslus, susietus su studijų programa ir rezultatais;
- palaikyti dėstytojų galimybes taikant grįžtamojo ryšio principą;
- užtikrinti nuoseklų ir nepriekaištingą dėstyto;
- dalyvauti tarpprofesiniame mokymo procese;
- nustatyti kompetencijoms ir mokymui slenkstinius reikalavimus, kurie būtų palaikomi atliekant vertinimą;
- ieškoti finansavimo ir palaikymo mokymui;
- užtikrinti vertikalią ir horizontalią integraciją;

- optimizuoti formalųjį mokymą ir klinikinę praktiką;
- palaikyti mokymo programos dinamiką ir diegti inovacijas;
- tinkamai reaguoti į grįžtamojo ryšio rezultatus ir iššūkius.